

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru[gazeta_zaman](https://www.instagram.com/gazeta_zaman) КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Къабарты-Малкъарны Башчысы Россейни бла Узбекистанны арасында бардырылгъан тубешиуге къатышхангы

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** Москвада Россейни бла Узбекистанны арасында байламлыкъла жюрютюу бла байламлы бардырылгъан экинчи регионла аралы форумну пленар жыйылыууна къатышханды.

Кенгешге Россей Федерацияны экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников**, Узбекистан Республиканы премьер-министрини тыш къыралла бла экономика байламлыкъла эм инвестиция жаны бла орунбасары-инвестицияла эм сатыу-алыу министри **Сардор Умурзаков**, Россейни он регионуну таматарлары (Къабарты-Малкъар Республика, Самара область, Еврей автоном область, Карелия Республика, Ставрополь край, Омск, Свердловск, Ульяновск, Челябинск эм Ростов областьла), Узбекистанны регионларыны таматарлары.

Форумгъа къатышханлагъа Россей Федерацияны Президенти Владимир Путинни этген алгъыш сёзюнде былай атылады: «Россей Узбекистан бла сатыу-алыу байламлыкъланы бек къаты жюрютгенден бириди, аны тыш къыралла бла сатыу-алыу этген ёлчеминде экинчи жерни алады.

Жукъгъан аруулану жайылгъан кезиулеринде окуна, бизни экономика байламлыкъларыбыз тохтамагъанлай, айныгъанлай барадыла. Озгъан жылда

сатыу-алыу ишлерибиз 16 процентге кёбейгендиле эм 6 миллиард долларгъа жуукълаша келеди».

Узбекистанны Президенти Шавкат Мирзиёев алгъыш сёзюнде Россей Федерация Узбекистанны экономикасына эм уллу салымла этген къыралгъа саналгъанын чертгенди. «Шёндю россейли инвестицияланы бизни къыралда жыйылгъан ёлчемлери 10 миллиард доллардан асламды эм ёсюп барады.

Сёзсюз, регионла бла байламлыкъ жюрютюу айнытыуу андан ары ёсдюрюрге онг береди. Биз мындан арысында да инвестиция онглары тап хайырлана, промышленностьда, эл мюлкде, нефтехимияда, женгил промышленностьда, фармацевтикада эм башха бёлюмледе бирлешип бизнес-проектлерибизни бардырлыкъбыз».

Форумну чеклеринде Россейни бла Узбекистанны регионларыны башчылары байламлыкъланы къалай бардырыгъа боллугъуну юсюнден сёлешегендиле.

Къабарты-Малкъар Республикагъа Узбекистан эм магъаналы сатыу-алыу этген эм экономика жаны бла байламлыкъ жюрютгенге саналады.

Белгилерчады, 2019 эм 2020 жыллада Узбекистан Республика бла тыш сатыу-алыу этген ишле 59 процентге ёсгенин. Он эки процентге экспортну ёлчери кётюрюлгенди, ол санда Узбекистан Република бла бардырылгъан сатыу-алыу ишле 40 процентни тутхандыла.

Къабарты-Малкъар Республикадан Узбекистанга жиберилген экспорт товарлары санына асламысында инструментле, тюрлю-тюрлю улоула, бичакъла, крахмал, агъач эм агъачдан этилген затла эм кондитер изделияла киредиле. Узбекистандан Къабарты-Малкъаргъа мамукъдан этилген затла, какао эм татлы ашарыкъла келтириледиле.

Бурунну жыл Ташкентде Къабарты-Малкъардан баргъан предпринимательле бла уллу тубешиу болгъан эди, 2020 жылда уа Узбекистанны келечилери бизни республикагъа ишчи жумуш бла келгендиле. Агропромышленный комплексде бла туризмде инвестиция байламлыкъланы хайырланьгъа белгиленеди. Юсюбюздеги жылны ноябрь айына «КъМР-де предпринимательлик ишге себеплик этиу арада» Къабарты-Малкъарны бла Узбекистан Республиканы предпринимательлерини тубешиулерин боллукъду. Анда сатыу-алыу эм экономика байламлыкъланы айнытыу соруула сюзюллукъдуле, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасы

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоосуну
пресс-службасы

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауыгъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны **УКАЗЫ**

Кёп жылланы бет жарыкълы урунганлары ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла Федерал налог службаны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны бу келечилерин сауыгъаларгъа:

АСАНЛАНЫ Анжела Борисовна – физический лицоланы борчларын тюзетиу бёлюмню таматасы

ВАСИЛЬЕВА Ирина Юрьевна – къоркъуусузлукъ бёлюмню тамата къырал налог инспектору

ХОЧУЛАНЫ Валериан Аулияевич – праволу бёлюмню таматасыны орунбасары.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2021 жыл 9 ноябрь, №121-УГ

Жангыртыу

Тапландырыу жумушла къыстаудула

Черек районну ара район больницасыны поликлиникасында ремонт ишле къыстаудула. Битеу жумушла "Модернизация первичного звена здравоохранения" регион программагъа тийишлиликде бардырыладыла.

Район поликлиника мында эм магъаналы социал объектлени санына киреди. Районда жашагъанлары асламысы ары жюрюйдюле, аны бла хайырланадыла. Поликлиниканы межямы хайырланьгъа 1990 жылда берилген эди, андан бери уа тынгылы ремонт этилмегенди. Учреждение битеу да 4000 квадрат метр жерни алады, болсада ичинде хар зат эскиргенди, инженер коммуникацияла да иги да тозурагъандыла.

Бюгонлюкге межямы башы, инженер коммуникациялары да алышындырылгъандыла, ичинде ремонт ишле, айтханыбызча, къыстау барадыла. Подряд организация объектни хайырланьгъа 2022 жылны экинчи жарымында берирге айтады, деп билдиргенди Черек районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы Бёзюланы Залина

Пресс-конференция

Электрокюч бла жалчытыу ышаннгылыды

«Россети Шимал Кавказ» компания СКФО-ну энергетика комплексин келир къышха тынгылы хазырлагъанды. Анга шагъат этген паспортну РФ-ни Энергетика министрствосу бу кюнледе бергенди. Къабарты-Малкъарда бу жаны бла не мадар этилгенини юсюнден абу кюнледе «Каббалкэнерго» предприятияда бардырылгъан пресс-конференцияда аны баш инженери Алибек Яганов билдиргенди.

3 бет

Белгилеу

«Сабий саулукълу болур ючюн, анга суймеклик керекди»

9 бет

Магъаналы ушакъ

«Психологгъа барыргъа керек эсе, уялмагъыз»

Бусагъатда къыйын къылыкълары сабийлени саны ёсюп нек барады? Кимди терс? Бу соруугъа жууап излей, биз КъМР-ни психоневрология диспансерини психологу Текуланы Виола бла ушакъ этгенбиз.

10 бет

ЖЫЙЫЛУУ

Республика жолланы ишлеу жаны бла алчыланы санындады

«Кьоркьуусуз тынгылы жолла» деген миллет проектни жашауда бардырыуда болдурган жетишимлери бла эм 2021 жылны кьорюмдюлерине кьере Кьабарты-Малкьар Республика Россейни Правительствосуну дипломуна эм эсде кьалган саугьасына тийишли болганды.

Тюнене Москвада КьМР-ни Башчысы Казбек Коков Россейни Правительство-суну вице-премьери **Марат Хуснулин** башчылык этип бардырган семинар-жыйылыуга кьатышканды. Анда 2030 жылга дери кьорулуш бьлюмню эм жашау-коммунал мюлкню айнытуу со-руулага кьарагандыла.

Семинар-жыйылыуу алгыш сезню РФ-ни Президентини Администрациясыны Башчысыны биринчи орунбасары **Сергей Кириенко** айтханды. Россейни Президентини **Владимир Путин** бу бьлюмге салган магьаналы борчладан бири, жашау-коммунал мюлкде эм жолланы ишлеу жаны бла инфраструктура проектлени тынгылы бардырыуду.

Жыйылыуга РФ-ни кьорулуш эм жашау-мюлк министри **Ирек Файзуллин**, РФ-ни Президентини болушлукчусу **Михаил Орешкин**, РФ-ни Главгосэкспертизасыны таматасы **Игорь Манылов**, Москваны мэри **Сергей Собянин**, регионланы башчылары, предприятияланы бла вузланы алчы специалистлери кьатышкандыла.

Марат Хуснулин кьорулуш бьлюмню бла жашау-коммунал мюлкню айнытуу стратегиясын кьоргозгөнди, ол анда регионланы магьаналылыкларын белгилегенди эм бьлюмню айнытуу амалларын билдиргенди.

Семинар-жыйылыууну чеклеринде «Кьоркьуусуз тынгылы жолла» деген миллет проектни бардырыуда алчы регионланы саугьалагандыла. Аны Россейде жыл сайын транспорт бьлюмде белгилениучю «Транспорт ыйыкьга»

жоралагандыла.

Белгилени бир кьауум кьорюмдюлеге кьере салгандыла: проект ишлени тинтиу кьалай этилгенине кьарау, шьндюлюю технологияланы хайырланыу, жоллада кьоркьуусузлукьну жалчытуу жаны бла бардырылган ишле, этилген келишимлени толтурулууларына эм жамауат бла байламлыкь кьалай жюрютюлгенине кьарау.

«Кьоркьуусуз эм тынгылы жолла» деген миллет проектни бардырыуда аламант кьорюмдюле болдургань ючюн, Кьабарты-Малкьар Республика 2021 жылны эсеплерине кьере Россейни Правительствосуну дипломуна эм эсде кьаллыкь саугьага тийишли болганды.

Алчыланы санында дагыда Адыгея бла Татарстан, Белгород, Курск, Липецк, Мурманск, Оренбург, Пенза эм Тула областьла бардыла.

Саугьаланы Сергей Кириенко бла Марат Хуснулин эм РФ-ни Президентини болушлукчусу **Игорь Левитин** бергендиле.

Кьабарты-Малкьарда ремонт этиле турган 183 жол объектде 170 толусунлай

ишле бошалгандыла, кьалганларын-да техника жаны бла хазырлыкь 92 процентни туттады.

Регионла аралы эм жер-жерли 116 километр автомобиль жол тап халгьа келтирилгенди, 37 километр жол ызда чыракьла жанарча этилингендиле, кьоркьуулу болган жерлеге темир чалдишле салынгандыла, жангы миллет стандартлагьа кьере, 116 адамла жолладан этген жерле жарашдырылгандыла.

Магьанасына кьере, семинар бир ненча майданда бардырылганды: административ тыйгычланы кетериу эм инвестиция-кьорулуш ишни кьысхартыу, жашау-коммунал мюлк: кьайгыла эм аланы тамамлау жоллары, шахар жолланы инфраструктурасын тапландырыу, жангы жашау онгла, кьорулушну бардырган биригулени кьыйматлыкьлары эм башха магьаналы бьлюмде, деп билдиргендиле КьМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

КьМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ОЛИМПИАДА

Дерследен билимлерин ачыкьлайдыла

Кьабарты-Малкьар Республикада 2021-2022 окьуу жылда Школчуланы битеуроссей олимпиадаларыны муниципал уруму башланганды. Ол кеси да 16 декабрьге дери созулукьду.

Анга КьМР-ни билим бериу махкемелерини 7-11 классларына жюрюген окьуучула кьатышадыла. Ала уа сагынылган олимпиаданы мектепде бардырылган кезиуонде жетишимли эмда былтыр муниципал урумда алчыла бла призьрла болганладыла. Статистика ачыкьлагьанына кьере быйыл школлада озган кезиуге битеу да предметледен 29811 адам кьатышканды.

Олимпиада 24 билим берген дисциплинадан бардырыллыкьды. Башланган а биологиядан этгенди. Шьндюлюю урумда хорлагьанла бла призьрла уа артда аны (битеуроссей олимпиаданы) регион даражалы кезиуонде да кеслерини хунерлиликлерин ачыкьларыкьдыла.

Кьабарты-Малкьарда Школчуланы битеуроссей олимпиадалары КьМР-ни Жарыкьландырыу, илму эмда жаш тьлюню ишлери

жаны бла министерствосуну башламчылыкьы бла бардырылады. Эсгерте кетейик, анга окьуучула хакьсыз кьатышадыла. Алчылагьа эмда призьрлагьа, бийик окьуу юйлеге кире туруп, вузну кесинде тохташдырылган тьрелеге тийишлиликде, тюрлютюрюлю льготала берилирге да боллукьдула.

Эсигизге салайкь, быйыл КьМР-ни Башчысы Казбек Коков биринчи кере битеуроссей эмда

регион даражалы школ олимпиадалада хорлагьан окьуучулага премияла берирге деп тохташдыргьанды. Быйылны эсеплерине тийишлиликде сагынылган олимпиадалада (регион урумунда) айырмалы болган 48 сабий, аланы хазырлагьан да 56 устаз КьМР-ни Башчысыны премиясына тийишли кьорюлгендиле.

Дагыда ана тилле бла байламлы быллай эришеледе хорлагьан жетеулен да аллай, саугьаны алгьандыла. Лауреатланы арасында тарыхдан, обществознаниядан, орус литературадан, биологиядан, тыш кьыраллы тилледен, физкультурадан да айырмалы болганла бардыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

ОЮМ

«Заманнга» жазылыуну созмайкь

Газетге жазылыуну юсюнден тохтамай айтып туруу сизге – газет окьуучулага, кьалай кьорюнгенин билмейме, алай редакцияда ишлегенлеге уа ол артыкь хычыуун туюкюдю. Тюзю, мени кесиме бек ауур кьорюнди – элден элге барып, анда жамауат бла тубешип, ы-ы, маржа, «Заман» газетге жазылыгыз деп айланмакьлыкь. Былайда сиз мени тюз ангылагьыз, биз халкьыбызга кьуллукь, жумуш этгенибизге эринмейбиз неда ыйлыкьмайбиз. Аны айтханым, ана тилибизде чыкьган жангыз кьырал газетге жазылыу ишни кьураган адам миллет ючюн кьорешеди, бек алгьа уа – аны культурасы, тили, адети, тьреси, кьысха айтханда, тамбласы ючюн кьайгырады деп, алай ангылайма аны магьанасын.

Болсада кььгюнчюлюкден кьайтханлы да – 1957 жылдан берисинде, редакцияда ишлегенле газетге жазылыгыз, дегенни айтып, тилекчи болганлай жашарга керекми эди?! Аны юсюнден сагыш эте келсем, мени жашауумда болган бир сейир иш эсиме, туюшеди. Бир тьртюнчю-бешинчи классда окьуй болур эдим, айталлыкь туююлме туюзетип. Сехле артындан почтачы сьлешеди. Кьартанам, аны ауазын эшитгени бла, кьолунда урчукьчугьун бир жанына салып, ал ботасын да кьагьа, эшикге чыгьады. Ол аны келирин кюн сайын ашыгып сакьлаучу эди.

Артда кеч билеме аны сылтауун. Аммань тьрт кьарындашындан ючюсю урушда тас болгандыла. Ол а аладан хапар сакьлай эди. Артха, юйге кирип, кьолунда газетни аттягьа (кьарт атабызга алай айтыучу эдик) узатады. Ол аны, башха заманладача, ары-бери бура турмаганлай, кесича окьуп тебирейди. Амма, аны окьугьанына сейир этип: «Алан, газетни баштьбен тутуп кьалай окьуйса?» - дейди. «Алаймыды!» - деп мыйкь туюбонден ышарады. Окьуйжаза билмеген кьарт андан бир уллу зауукьлукь табарга угьай, аны саны кьеп болсун деп жаздыргьанды газетни.

Бюгюнлюкде барыбыз да билим-лиле, окьуулула. Алай нек эсе да жылдан-жылга газетге жазылыу кьыйындан-кьыйын бола, саны да туюше барады. Келигиз, аны юсюнден барыбыз да сагыш этейик. Огьурлугьа, этимлиге, билимге да саналган, кьыйынлыкьны да хорлай билген халкьыбыз а быллай миллет магьананы тутхан ишни юсюнде уллу кьелю болмаз деп бек ышанама.

Кертиди, халкьны санына кьере тергегенде, «Заманнга» жазылыу бирси изданиладан онглу болады. Бу ишде бизге иги болушханага ыспас сьзюбюзю айтханлай турабыз. Аны себепли ол затланы жангыдан санай турмаймы. Газетге жазылыуну заманы аздан-аз кьала барады. Ол себепден, келигиз, «Заманнга» жазылыргьа унутмайкь.

Эндиге дери бола келгенинден хыйсап этсек, газетге жазылыу ишни ахыр кюнлеге дери созуучубуз. Бу жол ол тьрени унутайкь да, «Заман» газетни келе турган жылны биринчи жарымында хар таулу юйюр алырча этейик. Ол да миллет эхтемликни бир шартыды.

МУХАММАТ улу Б.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Электрокюч бла жалчытыу ышангылыды

«Россети Шимал Кавказ» компания СКФО-ну энергетика комплексин келир кышха тынгылы хазырлаганды. Анга шагъат этген паспортну РФ-ни Энергетика министерствосу бу кюнде бергенди. Къабарты-Малкъарда бу жаны бла не мадар этилгенни юсюнден а бу кюнде «Каббалкэнерго» предприятия бардырылган пресс-конференцияда аны баш инженери Алибек Яганов билдиргенди.

Саулай айтханда, быйылгы ремонт эмда жангыртыу программасын предприятие артыгы бла окюна толтурганды, тийишли ишлеге кеп къалмай 190 миллион сом къоратылганды. Специалистле ток ызлада 3,5 мингден артыкъ тозураган жерлерин жангыртхандыла, 304 эски чыпынны алышхандыла, төрт трансформаторгъа, 151 трансформатор подстанциягъа, эмда 192 коммутация аппарата ремонт этгенди. Андан сора да, эски ток ызланы төрт жюз километрге жууукъ кесегин жангыртхандыла.

Мекамлагъа, энергетика объектеге, диспетчер пунктлагъа, автоматика эмда къоруулаучу устройстволаргъа, предприятианы автотранспортуна да тынгылы къаралганды. Аварияла болсала, жерине барып мадар этерча 23 бригада къуралганды.

ды, дегенди Алибек Яганов. Алада битеу керекли техника эмда оборудование барды. Ишчиле къоруулаучу затла, инструментле, энчи юс кийимле бла жалчытылыннгандыла. Оборудованиедан бла материалдан да кыстырыкъ этилгенди.

Къыйын кезиуде энергетикле башха ведомстволар бла байламлыкда къармашадыла. Ол умутда МЧС-ни республикада баш Управлениясы бла юйретиуде бардырылгандыла. Ремонт баргъан кезиуде хайырлануучулары электрокюч бла жалчытырча онбир генератор

хазыр этилгенди. Ала бары да 145,9 киловатт береди.

Алибек Яганов айтханыча, тау тийреледе туристле аслам барыучу жерледе электрокюч бла жалчытыуда чурум болмазына предприятие бек тынгылы къараганды. Элбрус районда 42,7 километр ызлагъа, онтөрт трансформатор подстанциягъа, онюч трансформаторгъа ремонт этилгенди, бийик вольтлу трассаланы тийрелери (28 гектар) тазаланганды.

«Каббалкэнерго» баш инженери электрокючню къоранчлары азайтыу жаны бла

предприятие не зат этгенин да билдиргенди. «Анга биз бек уллу эс бурабыз. Бу ишни чеклеринде эски ток ызланы кетерип, жангылары, андан да кючюлерин созабыз. Дагъыда электрокючню эсеплеген «акъыллы приборлар» орнатабыз. Тийишли программаны чеклеринде Бахсан эмда Лескен районлада, сора дагъыда Бахсан шахар округда быйыл 40 минг аллай прибор орнатханыбыз. Ала кючюктюулени бизге сеть бла жибергенлей турадыла, жеринде неллай бир ток кюйдюрюлгенин да жик-жиги

бла кючюктедиле», - дегенди Яганов.

Этилген ишни хайыры баямды: быллай счотчикле орнатылганы бла ол тийреледе къоранчла сегиз процентге азайгандыла. Предприятианы специалистлери контроль ишни андан ары бардырадыла. Былтыр, сөз ючюн, сетлеге эркинликсиз къошулгъан 380 шарт ачыкълап, 14 миллион киловатт-сагъат ток урланганын тохташдыргандыла. Дагъыда пластик бла тышланган чыбыкъла себеплик этедиле токну урлауну тыяргъа. Быйыл аладан 490 километрин созгандыла.

Алгын жылла бла тенгледиргенде, быллай къоранчла аз-аздан кёбейе баргъанларын белгилегенди баш инженер. Аны сылтаун асламысында электрокюч сетле тозураганларын кючюктюулени созгандыла. Бюгюнлюкге саулай къыралда быллай мюлкню 70 проценти эски болганды, бизни республикада да ол кючюктюулени андан артыкъ башха туюлду, деп къошханды кеси да.

Ахырында Алибек Яганов хайырлануучулары электрокюч бла ышангылы жалчытырча «Каббалкэнерго» специалистлери келир кыш кезиуде къолдан келгенни аямай къармашырыкларынын чертгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

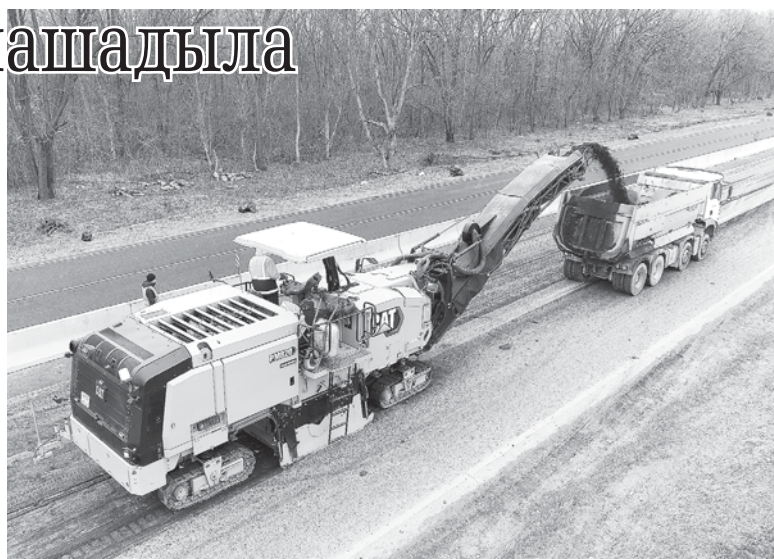
ИГИЛЕНДИРИУ

Тири къармашадыла

Быйыл октябрьде «Прохладный – Эльхотово» жолгъа саулай 9,5 километр чакълы бирге тынгылы ремонт этилип башланганды. Ол уллу къоранчла излеген кыйын участка саналады. Кюн сайын аны 14 минг автомобилчи хайырланады, ол санда тыш регионладан да, деп билдире диле КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосуну пресс-службасындан.

Игилендириу ишлени биринчи кесегини чеклеринде 9,5 километрде эки ыз жангыртылганды. Бусагъатда подряд организация жолну бирси жанын ишлеп кюрешеди. Саулай алып айтханда, белгиленген ишлени жетмиш проценти тамланганды.

Ишлени кезиунде, къоркъуусузлукъну жалчытырча, 5 километр чакълы бетон бло-

кладан буруу тартылганды. Асфальтны биринчи къаты 65 процентге салыннганды. Мурдору да 60 процентде хазыр этилгенди. Жолну къалыныгы 17 сантиметрге жетерча юч къат асфальт жайылады, анга саулай 70 минг тонна асфальт къоратыллыккъды.

Къыш сууукъла жууукълашханларына да къарамай, жолчула къазауат кюрешедиле. Заман болжалдан кеч къалмаз ючюн, кече-кюн демей эки смена болуп къармашадыла. Объекте жюзле бла адамла эм жюзге жууукъ энчи техника ишлейди. Тынгылы ремонт тохтаусуз барады, хар бёлюм кеси бир тюрюл жумушну таммайды.

Эсге сала айтсакъ, Май бла Прохладна районлары арасында трассаны Ставрополь крайдан, Шимал Осетиягъа, Ингушетиягъа эм башха Шимал-Кавказ субъектлеге баргъанла тири хайырланадыла. Жол биринчи категориялы даражаны жюрютеди, кенглиги жыйырма метрге жетеди эм төрт ыздан къуралады.

Объектни жангы жылгъа дери бошаргъа керекдиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ЭСЕПЛЕ

Банклага ахчала кёбейедиле

Къабарты-Малкъарда банклада счётлада жыйылгъан ахчаны ёлчеми 54,6 миллиард сомгъа жетгенди. Ол озгъан айны биринчисине чыгарылгъан тарихди. Былтырны бу кезиуде тенгледиргенде, 3,5 процентге кёбейгенди. Андан 41 миллиарды – гражданды ахчаларыды. Ол да 2,2 процентге асламыракъ болганды, деп билдиргендиле Россейни Банкны республикада бёлюмюндөн.

Быйыл тогуз айны ичинде адамла банкладан 34 миллиард сом кредит алгандыла.

ёсгенди. Анга дагъыда Россейни Банкны кредит-ахча политикасы жумушаганы себеплик этгенди. Алай быйыл а, финанс учреждение ключевой ставканы кетюргени бла, банклада кредитлени процентлерине къошуп башлагандыла. Анга кере ахча беруу да бир кесек аз болганды. Сентябрьни кючюктюулери аны шарт кючюктюулени», - дегенди Банкны бёлюмюню башчысы орунбасары Аслан Калов.

Республикада жашагъанлары барыны да кредитлерини ёлчеми 63 миллиард сом чакъ-

Озгъан жылны ол кезиуде бла тенгледиргенде, бу кючюктюулени 1,5 кереге кёбейгенди. Ахчаны аслам кесеге (25 миллиард сом) сатыу-алыу гъа берилгенди. Къалгъаны уа ипотека кредитледиле.

«Озгъан жыл бла тенгледиргенде, хайырлануучула тирирек болгъанлары ючюн розница кредитлени беруу да

лы болады. Былтыр биринчи октябрьде кючюктюулени бла тенгледиргенде, ол 22 процентге кёбейгенди. Ол санда 25,5 миллиард сом ипотека кредитледиле. Ол жаны бла берилген ахчаны ёлчеми бу кезиуде 27,8 процентге асламыракъ болганды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

21 НОЯБРЬ – ТЕЛЕВИДЕНИЯНЫ ХАЛКЪЛА АРАЛЫ КЮНЮ

«Тынгылы бериуле кзурап, миллет байлыгыбызны туура этсек – андан аперимлик табарыкыбыз»

- Арипа, ушагыбызны кечгюнчюлюкден кыйтхан телью ол замандагы республикалы телевиденияны ишин кыалай кзурагыяны юсюнден башларга сюеме.

- Хау, тюздю. Кертиси бла да, регионлу телевидение кенгерип, кыару алып 1957 жылда ишлеп башлагыны кимге да белгили шартды. Бизни миллетни кызылары бла жашлары хар заманда да биринчиле болганлай келгендиле. Сёз ючюн, Атталаны Анатолийни аты саулай Совет Союзда угъай да, тыш кыраллада да белгили эди. Кёп болмай Москвада иш бла байламлы болганбыз. Анда телевиденияны ветеранларын жыйган эдиле. Ол тюбешиуде Атта улун, Владимир Вороковну эм Юрий Бусликни да эсгергендиле.

Ол жыллада жаш кызыккыла Мызыланы Нафийсат, Жаболаны Людмила бери режиссёрлук ишге юренирге келип, жашауларыны асламын анга жоралагандыла. Жаболаны Людмила кёп болмай ауушханды, Аллах

Озгъан ёмюрде саулай да дуняда болган жетишимлени эсге ала, телевидение аланы араларында биринчи тизмедеди десек, ётюрюк болмаз. Жылдан жылга ол жангы даражага чыгъа, аны онглары да ёсе баргандыла. 1996 жылдан бери уа ООН-ну Ассамблеясыны резолюциясы бла 21 ноябрде Телевиденияны халкыла аралы кюню белгиленеди. Кыабарты-Малкярда телевидение 1955 жылда ишлеп башлаганды. Алай толу кюч бла тынгылы республикалы телевидение малкяр халкы кечгюнчюлюкден кыйтхандан сора, 1957 жылда, ишлеп тебиреген эди.

Шёндю Кыабарты-Малкярда эки телеканал барды. Бир республикалы, экинчиси уа «Россия1» Битеуроссей кырал телерадиокомпанияны бёлюмю. Бююнню кюнне жоралап, биз «Россия1» каналны республикалы бёлюмюню таматасыны орунбасары Сабанчыланы Арипа бла ушакъ этгенбиз. Энци эсибизни малкяр тилде бериулени жарашдыргъан кёп жылланы ишлеп келген редакторланы бла режиссёрланы эсгерюге бёлгенбиз.

Ол тельюден дагыда, энчи белгилеп, редактор эм диктор Токумаланы Лейланы юсюнден айтыргъа сюеме. Бир жол мен аны Кязимни «Бузжигитин» окъугъанына кыарагъанымда сейирге

Людмила Казанчева.

бирлери бла жылыу халда сёлешиулерине не жетеди?

- Телевиденияда арт жыллада кыалай жангычылыккыла бардыла?

- Бек-биринчиден, бир ненча жыл алгъа тюзюнлей эфирге чыгъар онг болганын белгилерге сюеме. Алгын битен бериулерибизни алгъа жаздырып, эфирге уа артда монтаждан сора берип турган эсек, шёндю асламында «Жангылыккыла», тюзюнлей эфирге барадыла. Хау, ол редактордан бийик хазырлыккыны излейди. Бек кзууандырады аллай специалистлерибиз болганлары. Жангоразланы Мариям, кёп жылланы ишлеп кетген Геляхланы Зульфира, шёндю тельюден Тилланы Алина, Къудайланы Камилла да професионал ышанлары бла

Герийланы Сафар.

дыла. Аладан сора да, чынтты журналистле Мишаланы Ахузатны, Ботталаны Мухтарны, Шахмырзаланы Халидни, Гочияланы Сагидни, Герийланы Сафарны, Асанланы Кулинаны малкяр тилде бериуле-

Солдан оннга: Руслан Жанимов, Макытланы Камал, Геннадий Селезнев эм Жеттеланы Мустафир.

жаннетли этсин. Алай, ишден кетгенинен сора да, телевидение аны контракт бла ишге чакырып, ма ол алгынны киноплёнкаланы цифрага кечюрюу бла кюреширча онгла кзурагъан эди. Бу жумуш төрт жыл чакылы заманы алганды. Жарсыугъа, плёнкаланы бек кёбю 90-чы жыллада зыраф болгандыла эм аланы жангыртыр амал жокъду. Эсигизде эсе, ол кезиуде Чечен Республикада барган урушдан кыачып келгенле Долинскдеги санаторийледе жашай эдиле. Плёнкала уа телевиденияны алгынны мекаямында, бююнлюкде анда республикалы телевидение орналады, кыалган эдиле. Ол тийреде жашагъан кечюп келген жаш адамла, ары терезе бла тюшюп, плёнкала заран салгандыла. Алай бла иги кесек материал жокъ болганды.

кыалган эдим. Саулай поэманы айтханында ол жаланда эки кере тохтагъан эди... Бир жол тюбегенимде кесинден да сорган эдим аны кыалай жаздыргъанларын.

Шёндю суфлёрла да бардыла. Алай алгын а аланы жаланда кёлден билип айтыр амалдан башха онглары жокъ эди. Ол а бек уллу кыйын ишди. Лейля Зубеировна уа жангыз малкяр редакцияны ёхтемлиги угъай да, саулайда телевиденияны бетин чыгъарган адамды.

- Дагыда мында кёп поэтирибиз, композиторларыбыз да ишлеп кетгендиле.

- Хау. Сёз ючюн звукорежиссёрлага таматалыкъ этип Жеттеланы Мустафир ишлегенди. Ма аны хайырындан сакъланганды битен болган хазнабыз. Дагыда Додуланы Аскер, Беппайланы Муталип да телевиденияда кеслерин сынап, миллетибизни маданиятын, тарыхын, адабиятын байкыландыргъан бериуле этип турган-

Токумаланы Лейля.

рине бююн да суюп кыарайбыз. Ызларындан келген жаш тельюге сынамыларындалюш эте билген адамладыла. Дагыда республикалы телевиденияда операторлага таматалыкъ этип турган Ботталаны Мурат. Керек болган кыадарда камераны алып, биргенге жолга чыгып кыалыргъа бир заманда да угъай демей ишлегенди. Бююнлюкде Искусстволаны Шимал Кавказ кырал институтунда окъутады. Бу адамланы барысына да жюрегимден ыспас этеме.

- Бююнлюкде интернет телевиденияны аллына ётгенди, дейдиле. Сен анга кыалай кыарайса?

- Бардыла алай айтханла да. Алай телевиденияда болган жылынуу, бююнлюкде миллет республикалада, интернетде аз табарыкыса. Кесинг билесе, бир бериуню жазыдырып эфирге чыгъарып ючюн, кыалай бир адам кыатышады ол ишге. Адамланы бир

алчыланы кыауумундадыла. Дагыда режиссёр болуп, усталыгына кёре жырчы кыызыбыз Атабийланы Малика келгенди. Кеси да шёндю ана тилибизде кино алдыра турады. Андан сора да, монтажны режиссёруна Моттайланы Алинаны алганды. Жарсытхан а

сакълайдыла. Биринчи заманда уялган, буюкыган да эте эдиле. Энци уа бир бирлерине юренип, сурат ишлейдиле, башха затла бла да кюрешедиле. Кертиси бла да, бу алага болмагъанча уллу саугъа болганды. Людмила Борисовна бла бирге бу ишге Нальчик сахарны ЗАГС-ны таматасы Валентина Шериева да тири кыатышады, саугъала алып келип, сабийлени кзууандыргъанлай турады. Биргелерине бёлюннген заманы саулай ётдюреди.

Андан тышында да телевиденияны ветеранларына болушуу да кзуралыпды. Жылга бир-эки адамга солурга путёвкала бериледиле эм дагыда башха болушлукъ да этиледиле.

- Арипа, сени оюмунга кёре, бююнлюкде кыаллай борчла бардыла телевиденияны аллында?

- Телевидение тилибизни, хазнабызны сакълау жаны бла ишлерге керекди. Жаланда иги затны кёрюзтюрге, айтыргъа керекбиз биз. Нек дегенде осал затланы башха жерде да табар онг барды, жарсыугъа. Бу затла асламын информация органлада ишлеген хар бирибизни да борчубузду. Тилибизни, халкыбызны энчилигин сакълар ючюн, арымай, талмай ишлерге керекбиз. Огъурлу, юлгюлю абаданларыбызны, жигитлерибизни, спортчуларыбызны, жазычуларыбызны юслеринден жазып, бериуле кзурап, миллет байлыгыбызны туура этсек – ол заманда аперимлик табарыкыбыз.

Ушакыны ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат бардыргъанды.

неди десенг, жашла табылмагъаны. Бек тапсызды ол жаны бла хал. Операторланы араларында окъуна жаланда бир таулу жаш барды. Аны себепи бу ишлеге сейирлери болганла бар эселе, сакълайбыз.

- Арт кезиуде сизни телевидение проектле бардырады. Аланы юслеринден да айтсанг эди?

- Жангы затланы юслеринден айтханда, жандаурлукъ бла байламлы ишни белгилерге сюеме. Филиалны таматасы Людмила Казанчева жарым жыл алгъа «Добрая среда» деген ат бла хар бараз кюн бардырылып турган проектни кзураганды. Ары сакъат сабийчикле келедиле. Ала бла ишлерча штатха эки специалистни да алганды. Османланы Хыйсаны жашы Ислам аладан бириди. Ол сабийчикле бла алай аламан кюршегени сейир окъуна этдиреди.

Ата-анала айтханга кёре, балачыккыла бери келир кюнлерин болмагъанча ашыгып

«Сабий саурукълу болур ючюн, анга суймеклик керекди»

Жыйырманчы ноябрь битеу дуняда да Сабийни кюнуча озады. Бизни кыралда уа, сагынылган датаны дагыда педиатрланы профессионал байрамлары бла байлап, экисин да бир кюнню ичинде белгиледи. Барыбыз да ангылагандан, ол а бошдан туюлду. Байрамланы эм баш мураты гитчелени саурукълары бла байламды.

Ол себепден бюгюн биз Республикалы сабий клиника больницаны тёртюнчю номерли поликлиникасыны педиатры, кенделенчи кызы Махийланы Танзиля бла ушак этгенбиз. Ол алыкъя жаш специалист эсе да, анга кызыларын, жашларын келтиргенлени келлерине жетер амалны тапханды. Анга ыразылыкъларын билдирип, бизге Нальчикден тёрт сабий ёсдюрген Хаджи-Мурат бла Мадина Апековла да селешгендиле.

- Танзиля, бюгюнлюкде сен ишлеген поликлиникада сабийлени саурукъларына кыралча хар кыйсы специалист да жетишемиди?

- Мында бюгюнлюкде тёрт бёлюмюбюз барды. Бери, Нальчикден сора да, Хасаниядан, Вольный Аулдан, Адюхдан келедиле адамла сабийлери бла. Кадрланы юсюнден айтхан заманда, ала, кертиди, барысы да жетишмейдиле. Сёз ючюн, бизде ревматолог жокъду. Эндокринологла да азлык этедиле. Сабийге быллай специалистлени болушлугу керек болса уа, кыагыт жарашдырып, аны Республикалы сабий клиника больницаны консультация-диагностика поликлиникасына элтирча этебиз. Алай бла анга анда хакъсыз кыралдады.

Керек болса, гитчелеге юйде да кыраибиз. Сёз ючюн, кыагынанакны бир айчыгы толгунчу аны хар ыйыкдан жокълайбыз. Артда уа, ол ауруп кыйналып туюл эсе, аны бери ата-анасы келтиредиле. Алайсыз а биз кесибиз барабыз.

- Сабий ёсе турган кезиунде аны айныунда ата-анала неге бегирек эс бурургъа тийишлидиле?

- Сёз ючюн, ол алыкъя кыагынанак заманындан окъуна аны рефлекслерине, башхача айтханда уа, физиология жаны бла айныуна сагайганлай турургъа керекди. Бир да болмаса да, анга жылчык толгунчу анасы ёшюн сют берирча амал болса игиди. Алай бла гитчечикни иммунитети кючленеди.

Сабий жатхан жеринде юч айлыгында окъуна кеси бурула билирге керекди. Сора бир кесек уллуракчык болса уа, сюркелип башларгъа излерикиди. Алты-жети айчыгында уа ол кеси аллына олтуралганына бла кыалганына да эс бурургъа тийишлиди. Бу ышанла барысы да аны кыалай айныганын, саулугунда хатасы болмаганын ачыклайдыла.

Дагыда гитчеле бла селеше, ол ауазгъа эс бурамыды. Таууш чыкган жанына кыраимыды дегенча затлагъа да эс бурулса, хатасы жокъду. Нек дегенде алай бла аны

эшитгенин эмда кёргенин ангыларгъа болукъду. Быллай ышанланы юслеринден бошуна айтмайма, заманында сакълык болса, сабий да саурукълу ёсерикди.

Сора ол ауруса, врачдан сормай, анга кёргозтмей, кеслери алларына багыу да тюз туюлду. Бирле терк окъуна иги этебиз деп, антибиотиклени не гитчечикге да берип башлайдыла. Алай этерге керекмейди, айтханымча, эм алгъа доктор бла келиширге тийишлиди.

- Тёрели соруу болукъ болур, медицинада энчи педиатрия бёлюмню нек сайлаганса?

- Сабийлени суймеген бу усталыкда не хазна ишлеяллыкды. Ёсюп келген гитчечикни жашаугъа, жамауатха саурукълу адам болуп кыошулуруна кыйын салганынга да бирде кёлюнг кётюрюледи. Билемисиз, бирде уа балачыкны саулай жюрегинден ётдюресе, аны халына кыайгыргъанлай, сен экинчи кере кёрюрге игирек болса уа, ол чакъда сезиминги сёз бла ангылатхан окъуна кыйынды. Аны себепли поликлиникада ишлегенлени барыбызны да, жаланда педиатрны угъай, битеу да энчи специалистлени, сабийни саулугуну бла байламлы жууаплыгыбыз уллуду. Нек дегенде биз бир затны эслемей оздурсакъ, артда аны больницада багаргъа тошерикди.

Гитчечик бешикде болган кезиуде окъуна, аны бла селешгенлей турургъа керекди. Илляуланы да алышып алышып берирге. Таууш этгенле, жырлары, макъамлары эшитилгенле да болсунла, жаланда ол аладан кыоркыган этмесин ансы. Сора дагыда илляуланы гитче кесекчилери болмаганын сайласагыз тюздю. Нек дегенде балачык аланы ауузуна алып кыояды. Башхача айтханда уа, сабий саурукълу болур ючюн, анга суймеклик керекди.

- Энди сууукла да жете турадыла, сабийле ауруп апчымазча не этерге, аланы кыалай сакъларгъа болукъду?

- Эм алгъа кюнню режимин тап кыу-

раргъа. Жукълагъан, ашагъан заманларына да сакъ болургъа тийишлиди. Ата-аналаны ыразылыкълары бла, гитчечик аурукъсунуп туюл эсе, анга гриппге кыажуу вакцинаны этерге да болады (бир жылчыкъларындан сора жарайды ол дарманы салдырыргъа). Дагыда аланы кыоркъларын жууаргъа юйретигиз, сора сабий туруучу отоугъа кюннге юч-тёрт кере таза хауа кирирча этигиз. Андан сора да, юйде бек исси болса, ол да гитчеге иги туюлду. Хауаны бир кесек мылыландырып себепни излеги. Алайсыз инфекцияла сабийге терк жугуучу боладыла.

Витаминлеге да эс бурургъуз. Ашда кёгетлени, жемишлени асламыракъ хайырлангызыз. Жай айла бошалгандан сора уа Д витаминге бютунда сакъ болургъуз. Сабийни рахити жокъ эсе, аны профилактика халда бирси айланы барысында да анга бергенлей турургъуз. Кесигиз билмей эсегиз, ёлчегин врачыгыздан соруургъуз. Нек дегенде бу витаминни жетишмегени жаланда сюеклеге угъай, нервалагъа да кыйын болады.

- Алай эсе да, Д витамин аш-сууда бек аз тубейди, дейдиле врачла. Ол кертимиди?

- Хау, ол кертиди. Бу витамин жаланда кюнде ультрафиолет бла келеди. Ашда-сууда бек азды, аны себепли аланы хайырлары бла аны чарха тийишли мардасын толтурган кыйынды.

Андан сора да, йодну юсюнден айттырыкъ эдим. Ол да бизде сууда аз тубейди. Алай эсе да, йоду болган тузну, тууар бауурну, жумуртхаланы,

акъ кыудоруну, треска эмда селдь чабакъланы, бирси тенгиз продукталаны ашха кыоша турургъуз. Сора доктор бла келишип, гитчеге йодомаринни да беригиз.

- Сабийле садикге жюрюп тебиреселе, бютунда бек ауруп башлайдыла асламысында. Ол алай некди, андан бир тюрлю профилактика амал а бармыды?

- Билемисиз, гитчеле юйде турган заманда, аланы иммунитетлери орусча айтханда «стерильный» болады. Башхача ангылатсагъ а, ол (иммунитет) сабий юйде кимле бла тура эсе да, жаланда алагъа келишиую болады да, аны себепли садикде гитчеле бир бирлери бла вирусланы алыш-бёлюш этедиле, аланы иммунитетлери да ол кезиуде жаратылып, ызы бла кючлене барады.

Ол болургъа керекли процессди. Аны себепли артык кыайгы этмесе да жарайды, алай эсе да, врачла заманында барып, жукъну оздурмазгъа сакълык изленгенлей кыалады. Бютунда сабийни жетели бар эсе, анга уллу кёллю болмагызыз. Ол бронхитге неда пневмониягъа кёчюп кыалгынчы, анга багыуу амалын алгъадан кёрюрге тийишлиди.

- Алыкъя урунуу жолунда энди атламла эте тураса дерге да болукъбуз. Ишинг бла байламлы мындан ары муратларын а кыаллайдыла?

- Айхай да, сынамымы ёсдюргенлей, жангы мадарланы излегенлей турлукъма. Шёндю саурукъ сакълауда жангычылыкъла да кёпдюле, ол да кёллендиреди.

Мен бери ишлерге Краснодарда Кыобан кырал медицина университетни тауусханымдан сора келгенме. Энди бир кесек сына алсам, сабийле бла байламлы рентгенографиягъа да туюнюрге сюеме. Нек дегенде бизде республикада бу жаны бла специалистле аздыла.

- Солуу заманынги уа кыалай оздуруучуса?

- Ол кёп туюл эсе да, фитнесге жюрюйме. Асламысында уа, айтханымча, ординатурагъа хазырланыр мурат бла медицина литератураны окъуйма. Художестволу чыгъармаланы юслеринден айтханда уа, «Триумфальная арканы» бек жаратама. Анда врачны юсюнден хапар баргъаны сейирди. Дагыда медицина фантастиканы да сюеме. Жашауда алай болуп кыалмай эсе да, ол китапла сагыш этерге, оюмларгъа да ахшы себеплик болуучудула.

Ушакъны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды.

Билдирю

Мюлк бла байламлы соруулагъа жууапла

Сабийлеге право жаны бла болушлукъ бериу Битеуроссей кюнню чеклеринде Кыабарты-Малкыар Республиканы Кадастр палатасыны экспертлери 22-26 ноябрьде консультацияла берликдиле. Бу иш онлайн халда бардырыллыкды. Аны чеклеринде иелери сабийле болган жеринден тепдирилмеген мюлк бла байламлы келишимлени юсюнден соруулагъа специалистледен жууап алыргъа болукъду.

Эпидемиология болумну осаллыгын эсге

алып, ведомство сорууланы эмда кыараргъа керекли документлени палатаны электрон почтасына жиберигиз деп тилейди. Аны адреси: filial@07.kadastr.ru. Сорууланы дагыда социал сетьледе берирге онг барды: [VK \(vk.com/club186445606\)](https://vk.com/club186445606) эм Инстаграм ([kadastr_07](https://www.instagram.com/kadastr_07)). Бу иш бла байламлы толуракъ билирге сюе эсегиз **(88662) 93-00-17** телефон номерге селешигиз.

ЁХТЕМЛЕНИУ

Аскер борчларына берилгенле

Чочайланы Дауутну жашы Зауур бийик тау эл Бызынгыда тууганды. Ол элде мектепни тогуз классын тауухандан сора Къабарты-Малкъар къырал университетни медицина колледжине окъургъа киреди. Экинчи курсну бошاپ, С.М.Киров атлы аскер-медицина ака-

демиягъа окъургъа барады. Бийик окъуу юйню бек иги белгилеге бошاپ чыгъады. Бусагъатда Чочайланы жаш гвардии прапорщик чында Москва тийреде хауа-десант аскерлени бригадасыны медицина отрядында къуллукъ этеди. Аскер-медицина академияда билим алгъан заманында бызынгылы жаш, ахшы кёрюм-дуле болдуруп, тенглерине окъууда, спортда

эмда илму жаны бла да юлгю болуп турганды. «Очаг-2016» юйрениуленни кезиунде ахшы ишлегени эмда бийик кёрюмдулери ючюн Зауур академияны начальниги генерал-майор А.Бельских къол салгъан грамотагъа тийишли болганды. Дагъыда ол жыл «Жаш профессионалла» (Вордскиллс Россия)-2016» чемпионатда «Медицина эмда социал жумуш этиу» бёлумде хорлам болдуруп, «(Вордскиллс Россия) профессионал айныуну агентствосу» коммерциялды болмагъан автоном организацияны таматасы Р.Уразов къол салгъан дипломну алгъанды. Таулу жаш академияны кафедрасы медицина жаны бла бардыргъан тюрлю-тюрлю конференциягъа къатышып, алада да атын махтау бла айтдырады. Алгъаракълада уа ол хазырлагъан «Оценка факторов риска в ранней диагностике сахарного диабета» темагъа докладына белгили академикле эслерин бургъандыла.

Аскер ишге толусунлай берилгени эмда аскер хазырлыкъда жетишимлери, аскер борчлары дайым да толтурургъа хазырлыгы, подразделение къуралгъанлы 70 жыл толгъаны бла байламлы жаш хауа-десант аскерлени командующиси А.Сердюков къол салгъан грамотагъа да тийишли болганды. Чочайланы Зауур аскер къуллугъун бет жарыкълы толтургъанына аны ата-анасы, жууугъу-тенги да айтып-айтмазча ёхтемленедила.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СЕБЕПЛИК

Жандауурлукъну жарыгъы

Бу айны жыйырманчысындан башлап, тёртюнчю декабрьге дери саулай къыралда #ЩедрыйВторник информациялы акция бардырыллыкъды. Аны филантропияны айнытхан эмда анга себеплик этген «КАФ» фонд къурагъанды, жандауурлукъну быйыл 30 ноябрьде белгиленирик битеудуния кюнине жоралап.

Акцияны бардыруну башмагъанасы, Россей Федерацияда жандауурлукъ, волонтерлукъ эмда билеклик этиу культураны айнытыу бла байламлыды. Бу башламчылыкъны хайырындан коммерциялы болмагъан тюрлю-тюрлю социал организациялагъа, бизнесге, асламлы информация средстволаргъа эмда жержерде жамауатлагъа бирге къыйматлы ишлерча онгла къураллыкъдыла.

«КАФ» кеси да коммерциялы болмагъан организацияды. Ол жандауурлукъ программала бла кюрешеди,

грант конкурсла эмда тинтиуле бардырады, проектле жарашдыргъанлагъа консультация бередиди. #ЩедрыйВторник акция уа Президент грантлары фондуну болушлугъу бла бардырылады.

Бу ахшы башламчылыкъны юсюнден оюмун КъМР-ни промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министри Шамиль Ахубеков да айтханды: «Хар инсанны да ич дуниясында жандауурлукъ тийишли жерни алады. Бизнес республикада адамла, организацияла эмда бизнес бу бёлумде не этгенлерин кёреме. Ала саулыкъларында чекленген онглары болгъанлагъа бирлешип болушадыла, къолайсыз юйюрге, саусуз сабийлеге билеклик тапдырадыла. Быллай юлгюлени саны кёпдю. Адамны къадарына, къыралны тамблагъы кюнине уллу кёллю болмагъан жерлешлерибизге мен ыспас этерге сюеме».

2016 жылдан бери бу ак-

циягъа къыралны битеу регионларындан тёрт мингден артыкъ организация къошулгъанды. Калининграддан башлап, Камчаткагъа дери бардырылгъан жандауурлукъ жумушлары саны мингле бла тергеледи. Статистика шартлагъа кёре ала кезиунде тийишли организациялагъа эки кереге кёп болушлукъ этиледи.

#ЩедрыйВторник акциягъа хар суйген да къатышыргъа эркинди: башхасы жокъду энчи бир адам болсун неда организация. Аны чеклеринде компанияла кеслерини социал жаны бла ишлерини юсюнде жамауатха билдирирге боллукъдула. Коммерциялы болмагъан организацияла да донорлары, волонтерлары, болушлукъ берирге къолларындан келгенлени чакъырадыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

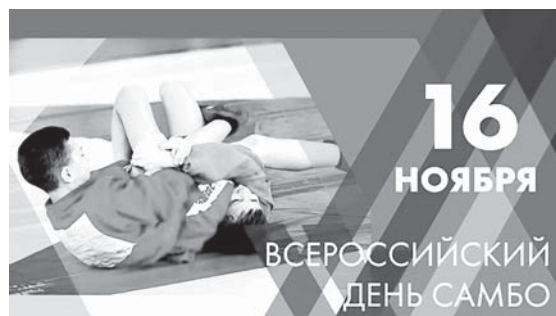
СПОРТ

Къыралны битеу регионларында эришиуле

«Нальчик» спорт комплексде самбодан жаш спортчулары араларында турнир бардырылады. Анга республиканы жер-жерлеринден 13-14-жыллыкъ 100-ге жууукъ гёжеф къатышады.

Пандемия бла байламлы эришген спортчулары санына чек салыннганды, сермешлеге къараучула жиберилмейдиле, алай бла эришиу коронавире жукъгъан ауруу жайылмазча битеу излемлеге кёре ётдюрюледиди.

1938 жылны 16 ноябринде СССР-ни спорт комитети официал халда самбону спортну тюрлюсюне санагъанды. Жаш спортчулары араларында единоборстволаны Ата журтлу тюрлюсюню юбилейине жораланган эришиуле биринчи кере 2008 жылда къуралгъандыла.

Быйыл ала Россейни битеу регионларында 72-чи кере бардырыладыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ШАГЪЫРЕЙЛЕНИУ

Тюзетиу арада болумгъа къарагъандыла

Кёп болмай «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны съёмкала бардыргъан къаууму ФСИИ-ни Къабарты-Малкъарда Управлениясыны биринчи номерли колониясында болум бла шагъырейленгендиле.

Тюзетиу араны таматасыны болжаллы халда къуллугъун толтургъан ич службаны подполковниги Замир Шоров журналистле бла бирге учреждениа тургъанлары халлерине къарагъандыла эм тегерек-башха да кёз жетдиргендиле. Замир Шоров борчлу халда ишлени тамамларгъа керек адамла заманларын къалай ётдюргенлерини юсюнден да толу хапар билдиргенди.

Борчлу халда ишлетиу – закон бла жууапха тартыууну жангы тюрлюсюдю. Аллай инсанны иш хакъыны сюд бла белгиленген бир кесеги къыралгъа ётдюрюледиди. Ала энчи общежитледе, бир адамгъа тёрт квадрат метр жетген отулада, жашайдыла.

Сагъынылган азапны чекдириу 2017 жылда биринчи январьдан бери ишлеп башлагъанды. Бурунгу жылдан башлап а Прохладнада бир жолгъа жюз адам туругъа

жарагъан УФСИН-ни 1-чи номерли тюзетиу арасы ишлейди. Тюзетиу ишлеге тартылгъанлагъа юйлеринде жашаргъа эркинлик берилгенликге, борчлу халда ишлегенле аллай онг берилмейди.

Ол къауумгъа алгъадан сюдлюк бола тургъанла, уголовный жууапха тартылгъанла эм алты айдан беш жылгъа дери олтургъанла киредиле.

Арагъа тышгенлеге, биринчиден, мында болумну эм жорукъланы билдиргендиле. Ызы бла РФ-ны Уруну законодательствосун тийишлиликде жыл санларына, саулыкъларына эм усталыкъларына кёре къармашып башлайдыла. Бюгюнлюкде Прохладна шахар округда орналгъан ИЦ-1 онсегиз организация эм предприятие бла байламлыкъ жюрюрге келишим этгенди.

Олтургъанлары асламысы салынган борчну сылтаусуз тамамлайды. Нек дегенде кеслерин айырмалы кёрюзгенлеге чеклениу заманларын азайтыргъа онг барды. Ол а кёплеге къыйматлы кёрюнеди, дейди Замир Шоров.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

СЛЕДСТВИЕ

Уручу тутулгъанды

Быйыл 15 ноябрьде Нарткъалада мойкаланы бирини сакълауурну эрттенликде ишине келгенде, аны алышындырыргъа керек негерин жеринде тапмагъанды, анга телефон бла да селешалмагъанды. Алай бла объекти иеси Кахунда жашагъан 39-жыллыкъ эр киши сакълауур бла бирге ахча сакъланган жерде 106 минг сом тас болгъанын ачыкълагъандыла. Ызы бла предприниматель болумну полициячылагъа билдиргенди.

Оператив-излеу жумушлары кезиунде уголовный розыскны келечилери ишклилик туудургъан Нальчикде

жашагъан экинчи сакълауурну тутхандыла. Следствияны кезиунде 32-жыллыкъ эркини алгъадан да сюдлюк бола тургъаны билингенди.

Аманлыкъчы урлагъанын букъдура турмагъанды. Кеси айтханнга кёре, ахчаны алыр ючюн ачхычланы хайырланганды эм аны жартысын къоратыргъа да жетишгенди.

Ачыкъланган шартла бла байламлы Россей МВД-ны Урвань районда следствие бёлюмю Уголовный кодексни 158-чи статьясыны 2-чи кесегини «в» пунктуна тийишлиликде (тонау) уголовный иш ачханды.

РЕЙД

Бузукъчулукъ этгенлени тыйгъандыла

КъМР-ни къырыл автоинспекторлары жолда бузукъланы тинтирча рейд бардыргъандыла. Аны кезуонде бир кечеге кеф эм машина жюрютюрге эркинликлери болмагъан отуздан аслам адамны тохтатхандыла.

Алты сагъатны ичинде полициячылары къолларына жети кеф водитель тышгенди. Ала медицина шагъатлыкъ

этдирирге унамагъандыла. Дагъыда 21 адамны биргеринине машинаны жюрютюрге эркин этген правалары болмагъанды. Къайтарып бузукълукъ этгенлери ючюн тёртеуленнге РФ-ни Уголовный кодексини 264-чю статьясына тийишлиликде иш ачылгъанды. Андан сора да, 23 автотранспортну энчи стоянкагъа элтирге тышгенди.

САКЪЛЫКЪ

Кийик табийгъатны тамашалыгы

Къабарты-Малкъарны къырал бийик-тау заповедниги энчи сакъланган жерлени жокъларгъа, кийик табийгъатны тамашалыгы бла шагъырейлендирге онг тапдырады. Къонакъла мындагы жаныурланы, къанатлыланы,

битимлени эм башха затланы да кёрюкча экология жолчукъла ишлейдиле. Аланы баш магъанасы жамаутны билимин ёсдюрге эм табийгъатха сакъ кёзден къараргъа юйретирге.

Жыл сайын учрежденияны келечилери волонтерланы болушлугу бла жаяу жолчукъланы тапландыруу жумушлары тамамлайдыла. Сёз ючюн,

Огъары Бахсанда, Бызынгыда, Башилде хар кварталдан суботникле ётедиле. Быйыл участокланы барысында да тийишли белгиле эм билдириу къангала салыннгандыла. Ол

санда Бызынгыны участогунда бинокль бла къараучу майдан, олтуруп солурча жер ишленгенди, илму стационаргъа да ремонт этилгенди. Тийишли ишле Хазнидонну ызында да

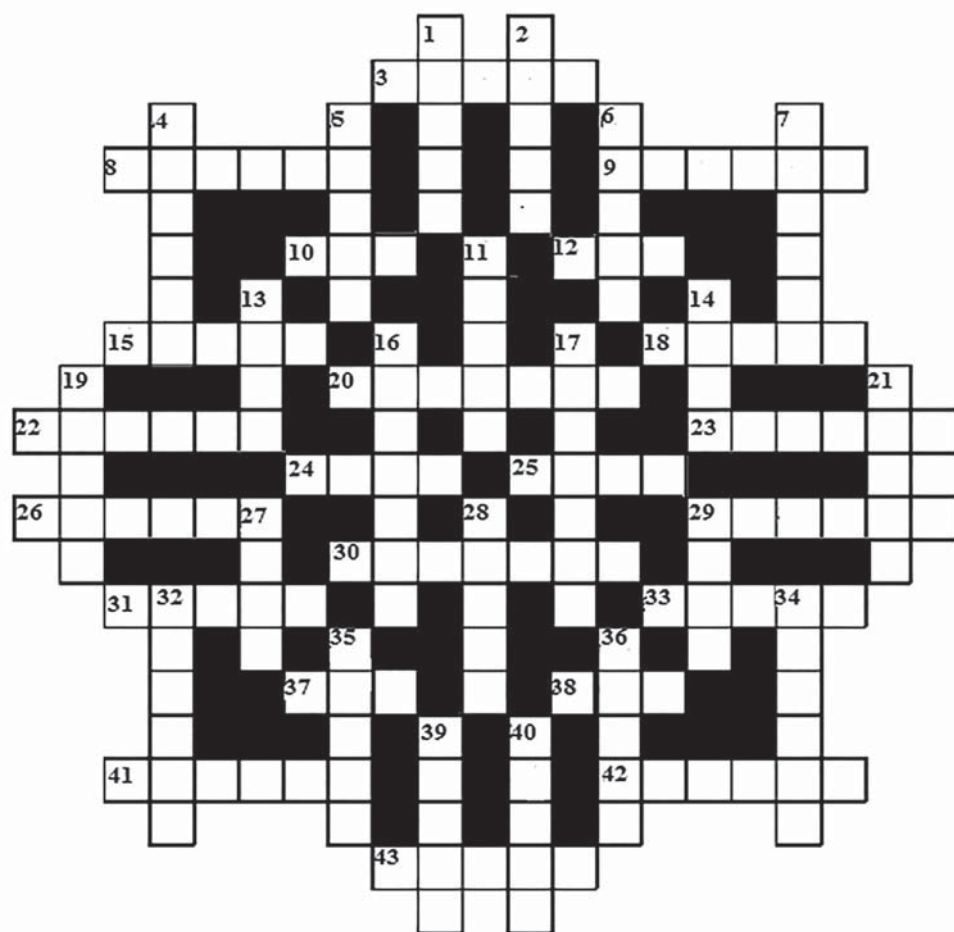

бардырылгъандыла. Быйылны ахырына туристле асламысы жаратхан Уштулуда да игилендириу жумушла бардырыллыкъдыла. Сагъынылган мадарла мындан арысында туристлени санын кёбейтирге эм табийгъатха да заран жетдирмеге себеплик этирди.

Эсге сала айтсакъ, КъМР-ни къырал бийик-тау заповедниги 1976 жылда къуралгъанды. Анга Черек эм Чегем районланы 82,6 минг квадрат метр чакълы тау жерлери киредиле. Аны баш борчу табийгъатда болгъан тюрлениулени - битимлени, жаныурланы, къанатлыланы жашау болумларын тинтиргеди эм жарыкъландыруу иш бардырыргъады.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейля,
КъМР-ни Бийик-тау заповеднигини экология эм жарыкъландыруу бөлүмюню таматасы.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Бал чибинлени чайырлары. 8. Бек къаты сакъланган, чыпчыкъ ёталмаз уллу юй. 9. Иш этиу. 10. Аны бла кирген жан бла чыгъады дейдиле. 12. Суу боюнунда «жиляуукъ» терек. 15. Уллу гебен. 18. Сюрдюнде аны да жыйгандыла таулула. 20. Эски таулу жол ёлчем. 22. Ол кюнден ийманы болгъан ким да къоркъады. 23. Таматаракъ адам. 24. Эр киши сабий. 25. Къуш бала. 26. Шах-шахха алай да айтадыла. 29. Ушкокну тюрлюсю. 30. Ачылыгы - туз кибик, ариулугу - буз кибик, ауузу чакъгъанга дарман болгъан минерал. 31. Иги тукъумдан чыкыган, даражалы адамдан бири. 33. Жетишгенден ары къалган. 37. Душман. 38. Уллу къанатлы. 41. Хантны татыулу эм ариу ийисли этдирген ханс. 42. Айтханына, этгенине сокъураныучу адам. 43. Ууакъ тууралган

этден бла чегиден этилген ашарыкъ.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ол дуняма жарар деп этилген иги иш. 2. Ислам динде сыйлы китап. 4. Нартла жашаган тауладан бирини аты. 5. Адамда, жерде да болады ол. 6. Терек. 7. Заманын бир зат эте ашыруу. 11. Къарачайда курорт жер. 13. Тамыры ашаргъа жараган уллу чапыракълы ханс. 14. Тауда дарман суу. 16. Таулу омакъ жаулукъ. 17. Ашагъанны тели этиучю ханс. 19. Буз тау. 21. Келин кирген юйден аны ючюн тёлениген ахча. 27. Жасалыучу терек. 28. Тирмен къабыргъаларына къонган ууакъ ун. 29. Къарачайда алапат картофлары бла белгиле эл. 32. Ийнаныу. 34. Адам къуру челек бла аллына чыкъса къоркъуучу. 35. Мирзеу ёсген бахча. 36. Къысхакъулакъ ит. 39. Эрленнге алай да айтадыла. 40. Сары жумушакъ кёгет.

ГАЗЕТНИ 135-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Хасапчы. 6. Тарыхчы. 10. Чырлама. 11. Тепана. 12. Даулаш. 16. Къарахалкъ. 18. Дидин. 19. Балыкъ. 20. Чибижи. 21. Илешу. 24. Кийиз. 26. Чачакъ. 27. Ыспаслыкъ. 30. Ышымла. 33. Габара. 34. Къаргъала. 35. Элхууру. 36. Кишилик.

Ёресине: 1. Астана. 2. Ачхыч. 3. Салма. 4. Ахырат. 7. Ишеклик. 8. Улутха. 9. Азатлыкъ. 13. Даражалыкъ. 14. Акъыллашыу. 15. Биригиу. 17. Халифат. 22. Тийишли. 23. Хазырла. 25. Жабагы. 28. Аллах. 29. Кабул. 31. Тауукъ. 32. Илгик.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,9,10-чу бетле), Мокъаланы Зухура (4,11,12-чи) - корректорла.

Тиражы 1240 экз. Заказ № 2596
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru